

ANEXA 3: RAPORT DE EVALUARE A IMPACTULUI PROIECTULUI/PROGRAMULUI

Rezumatul proiectului:

Denumirea proiectului/programului:

„Construcția și restabilirea sistemului de canalizare în or. Nisporeni, com. Vărzărești
(etapa I apeduct Prut-Nisporeni)”

Codul proiectului/programului: 1492

Data aprobării finanțării: Conform Deciziei CNCDR nr. 07/16 din 02.09.2016:
44 995 305 lei.

Localizarea proiectului/programului: or. Nisporeni, comuna Vărzărești

Data demarării – actual: 19 noiembrie 2016, conform Acordului de parteneriat

Data finalizării - planificat: 24 luni, conform planului de activitate.

Recepția finală a lucrărilor de construcție avînd loc pe 05 decembrie 2017.

Data finalizării: 05 decembrie 2017

Bugetul total valorificat: 8 813 594,32 mii lei.

1. Descrierea succintă a contextului general al proiectului/programului, conform cererii de finanțare:

Proiectul a avut drept scop reabilitarea și construcția sistemelor comunale de canalizare a localităților Nisporeni, Vărzărești și Șendreni, diminuarea efectelor negative asupra mediului și în special asupra apelor subterane și îmbunătățirea mediului râului Nîrnova, afluent a râului Prut.

Intervenția logică a proiectului/programului, conform cererii de finanțare:

Obiectivul general:

- Protejarea și îmbunătățirea calității mediului prin extinderea și reabilitarea sistemului de canalizare în raionul Nisporeni.

Obiectivele specifice:

- Construcția și înlocuirea unor conducte de canalizare existente, construirea de noi conducte de canalizare a apelor reziduale, contorizarea, monitorizarea stațiilor de hidrofor, monitorizarea rețelelor de distribuție a apei, incluzând instalarea de senzori de presiune în or. Nisporeni și comuna Vărzărești;

- Crearea unui centru de administrare general pentru sistemul de alimentare cu apă și canalizare în or. Nisporeni.

I. Raport de evaluare a impactului proiectului/programului

Denumirea proiectului/programului:	Construcția și restabilirea sistemului de canalizare în or. Nisporeni, com. Vărzărești (etapa I)
Codul proiectului/programului:	1492
Perioada evaluării:	19.08.2024-13.09.2024
Regiunea de Dezvoltare:	Centru
Apelul:	2012
Prioritatea SDR:	Prioritatea 1: Reabilitarea infrastructurii fizice Măsura 1.3: Reabilitarea și construcția rețelelor de apă și canalizare a stațiilor de tratare a apei.
Solicitantul:	Consiliul raional Nisporeni
Beneficiari:	Populația or. Nisporeni și satului Vărzărești
Bugetul total al proiectului/programului, mii lei:	44 995 305,6 lei
Suma alocată din FNDR, mii lei:	8 813 594,32 lei
Contribuția Solicitantului, mii lei:	0
Alte surse, mii lei:	-
Buget valorificat, mii lei	8 813 594,32 mii lei
Raportor (numele, prenumele, funcția)	Alina Bujor-Luca, șef secția monitorizare și evaluare în cadrul Agenției de Dezvoltare Regională Centru;
Coordonat (numele, prenumele, funcția)	Ion Pînzari, director Agenția de Dezvoltare Regională Centru;
Criteriile de evaluare	Analiza performanței
1. Relevanța	
În ce măsură obiectivul general și obiectivele specifice ale programului/proiectului contribuie la implementarea politicii de dezvoltare regională/rurală sau alte politici/documente strategice sectoriale relevante (spre exemplu: SNDR, SDR, strategiile de dezvoltare socio-economică a localității / raionului, planurile de acțiuni, etc.)?	Proiectul „Construcția și restabilirea sistemului de canalizare în or. Nisporeni, com. Vărzărești” s-a regăsit în documentele strategice regionale și sectoriale și a contribuit prin obiectivele sale la implementarea politicii de dezvoltare regională. Proiectul s-a încadrat în următoarele documente strategice: - Strategia de dezvoltare socio-economică a comunei Vărzărești (2011-2012) la Prioritatea 1: Renovarea și extinderea infrastructurii utilităților publice; - Strategia de dezvoltare socio-economică a or.

	Nisporeni pentru perioada 2012-2016, la obiectivul strategic nr.3: Îmbunătățirea și extinderea infrastructurii serviciilor publice; - Strategia de dezvoltare economică și de atragere a investițiilor în raionul Nisporeni pentru anul 2009-2012 la obiectivul: Infrastructura locală modernă și extinsă; - Strategia de Dezvoltare a Regiunii Centru la prioritatea 1: Reabilitarea infrastructurii fizice; - Strategia Națională privind aprovizionarea cu apă și canalizare a localităților din RM.
În ce măsură conținutul programului/proiectului corespunde necesităților specifice ale grupurilor țintă?	Toate strategiile de dezvoltare locale și naționale prevăd dezvoltarea concomitentă a sistemelor de alimentare cu apă și a infrastructurii de sanitație, dar realitatea este de așa natură, încât rețelele de apeduct se dezvoltă mai rapid decât cele de canalizare. Această discrepanță este reflectată și în statistica oficială. Astfel, acces la apa livrată prin sistemul centralizat au circa 68 la sută dintre locuitorii orașului Nisporeni și 45 la sută din locuitorii com. Vărzărești, în timp ce de acces la sisteme de canalizare dispun doar 40 și respective 28 la sută. În momentul de față apele uzate menajere sunt colectate în incintele gospodăriilor în fose septice, astfel există riscul contaminării apelor subterane și de suprafață. Realizarea proiectului propus a redus semnificativ poluarea apei freatice și a apei de suprafață în zonă, iar impactul negativ în faza de funcționare a sistemului de canalizare și a stației de epurare a fost nesemnificativ asupra apei de suprafață. Din punct de vedere al posibilei îmbunătățiri a calității apei de suprafață și subterană prin stoparea evacuării directe a apelor uzate, impactul este benefic. Conform cererii de finanțare, grupurile țintă constituie: - 12102 persoane, populația or. Nisporeni; - 7000 persoane, populația comunei Vărzărești; - 350 agenți economici.
Există un cadru logic al programului/proiectului? Care este calitatea acestuia. Intervenția logică este clară ?	Cadrul logic al proiectului a corespuns în linii generale cerințelor Instrucțiunii pentru utilizatori privind înaintarea propunerilor de proiecte pentru finanțare din Fondul național de dezvoltare regională, aprobată prin decizia CNCDR nr. 4/12 din 23.02.2012. Proiectul conține obiective, rezultate și produse. Sunt clar delimitate rezultate de produse. Indicii de realizare pot fi verificați în mod obiectiv. Totuși sursele și mijloacele de verificare nu sunt formulate în mod clar. Presupunerea nu are conținutul clar, pentru elucidarea anumitor riscuri, prezumări și pentru reflectarea situației la moment.

Indicatorii stabiliți la nivel de obiective, rezultate și produse corespund criteriilor SMART?	Indicatorii din cadrul Matricei cadrului logic al cererii de finanțare depusă de către APL la nivel de obiective specifice, rezultate și produse corespund criteriilor SMART.
În ce măsură riscurile și ipotezele au fost analizate și luate în considerație în procesul de elaborare/planificare a programului/proiectului?	În cadrul logic nu au fost menționate riscurile. Unele ipoteze/presupuneri au fost menționate în matricea cadrului logic. Cu toate acestea, calitatea formulării lor și relevanța unora dintre acestea este discutabilă.
Au fost introduse careva modificări în cadrul proiectului? Dacă da, în ce măsură acestea au dus la îmbunătățirea acestuia?	Planul de lucru nu a suferit modificări și nu a avut efecte negative la atingerea obiectivului acestuia.
2. Eficiența	
Au fost alocate suficiente resurse în program/proiect pentru a asigura atingerea obiectivelor/ rezultatelor propuse? Au fost acestea utilizate în mod adecvat/optim?	Bugetul total al proiectului depus inițial constituia 44 995 305 lei, din care suma solicitată de la FNDRL constituia 100 %. Suma totală alocată din sursele FNDRL a constituit 8 813 594, 32 lei. Conform Actului de primire-predare nr. 03 din 22 ianuarie 2018 a lucrărilor și a facturii nr. EUI000782081 din 24.01.2018 au fost valorificați 8 813 594, 32 lei din FNDR, ceea ce reprezintă 19 %. Conform cererii de finanțare, bugetul în mare parte include cheltuieli pentru lucrări de construcție a rețelilor. Motivul valorificării parțiale a bugetului total, este solicitarea CR Nisporeni nr.77 din 07.05.2018 de redirectionare a mijloacelor financiare către alt proiect din motiv că pentru etapele 2,3 documentația nu era actualizată, iar costurile adiționale nu erau acceptate de către finanțator.
A fost respectat planul de implementare? Activitățile au fost implementate la timp?	Implementarea proiectului, conform cererii de finanțare constituia 24 luni, din momentul aprobării finanțării. Perioada de implementare a proiectului a durat de facto circa 12 luni. Perioada de executare a proiectului: 19 noiembrie 2016– 05 decembrie 2017. Recepția finală a lucrărilor de construcție având loc pe 05 decembrie 2017. Planul de implementare a suportat modificări nesemnificative. Deși au fost tergiversări la unele activități ce țin de construcția infrastructurii de AAC înregistrate pe parcursul implementării proiectului, acestea au fost discutate și rectificate în dependență de caz.

Care au fost produsele programului/proiectului obținute? Au fost acestea calitative și livrate în timp, precum și conform bugetului alo cat?	În urma implementării proiectului au fost obținute următoarele produse: 1. Au fost construite 9,17 km de rețele noi de canalizare gravitațională; 2. Au fost construite 1,5 km de rețea de canalizare de presiune înaltă.
3. Eficacitatea (Rezultativitatea)	
Care sunt rezultatele obținute până în prezent în urma implementării programului/proiectului (în conformitate cu indicatorii stabiliți), precum și nivelul de calitate a acestora?	Prin activitățile proiectului au fost reabilitate și construite sistemele comunale de canalizare a localităților vizate, iar apa captată în sisteme comunale de canalizare a diminuat semnificativ efectele negative asupra mediului și în special asupra apelor subterane care sunt într-o conexiune directă cu râul Prut. În rezultatul construcției și reabilitării sistemului de canalizare au fost oferite servicii calitative de apă și canalizare agenților economici și populației localităților Nisporeni, Vărzărești și Șendreni, la fel s-a îmbunătățit situația ecologică a râului Nîrnova, afluent al râului Prut. În urma implementării acestui proiect au fost conectate 4800 de gospodării la rețeaua de canalizare.
Toate grupurile țintă au acces la / pot utiliza rezultatele / serviciile programului/proiectului?	Grupurile țintă indicate în cererea de finanțare: 12102 persoane –populația or. Nisporeni, 7000 persoane populația comunei Vărzărești și 350 agenți economici nu au fost vizate integral de rezultatele proiectului din cauza etapizării ulterioare a acestui proiect. La moment sunt în desfășurare lucrări de dezvoltare a sistemului de canalizare pentru încă 8 mii de locuitori ai orașului Nisporeni și alte 4 mii din comuna Vărzărești, în cadrul proiectului „Apeduct Prut – Nisporeni. Evacuarea apelor reziduale a or. Nisporeni (etapele II și III) și comuna Vărzărești”.
În ce măsură sistemul de MBR ¹ aplicat a contribuit la un proces de luare de decizii eficient?	Proiectul a fost implementat în conformitate cu procedurile în vigoare utilizate de ADR Centru, precum și M&E pentru proiectele finanțate din FNDRL. Mecanismul de luare a deciziilor la nivel de proiect a fost limitat la grupurile de lucru, comisia de recepție și consiliile locale pe tot parcursul proiectului. Cu toate acestea, sistemul de M&E aplicat nu poate fi definit în întregime, deoarece rezultatele îl determină. Acesta a fost în mare măsură limitat la aspectele și măsurile legate de construcția și rezistența infrastructurii, mai puțin la progresul în M&E în ceea ce privește atingerea rezultatelor la nivelul obiectivelor și impactului proiectului.
A fost aplicat un mecanism de management al riscurilor? Cât de efektiv	În urma analizei matricei riscurilor, la capitolul obiectivul/scopul proiectului, s-a stabilit că nu au fost

¹ Sistemul de monitorizare și evaluare bazat pe rezultate

a fost aplicat acesta în atenuarea riscurilor?	premise pentru îngrădirea atingerii obiectivului trasat. Ce ține de obiectivele specifice, riscurile care au fost luate în considerare au fost, finanțarea lucrărilor proiectului cu termene depășite/întârziate.
În ce măsură rezultatele obținute au contribuit la atingerea obiectivelor programului/proiectului?	Proiectul în cauză a reușit să asigure creșterea accesului la servicii de canalizare a populației în orașul Nisporeni și comuna Vărzărești, dar nu a asigurat creșterea accesului la serviciile date pentru toată populația localităților vizate de proiect. Totodată, rezultatele obținute au contribuit la prevenirea poluării resurselor naturale și îmbunătățirea stării generale a râului Nîrnova și Prut.
4. Impactul	
Care este impactul proiectului deja observat și cel potențial? A reușit programul/ proiectul să contribuie eficient la atingerea obiectivului general?	Ca urmare a finalizării proiectului au fost inițiate lucrări în cadrul etapei II și III a proiectului „Apeduct Prut – Nisporeni. Evacuarea apelor reziduale a or. Nisporeni (etapele II și III) și comuna Vărzărești”, care prevede construcția a 43 km rețele de canalizare pentru 8 mii de locuitori ai orașului Nisporeni și alte 4 mii din comuna Vărzărești. Totodată, autoritățile publice locale demonstrează un interes sporit pentru asigurarea continuității și finalizării asigurării cu sistem de canalizare a localităților vizate de proiect. Primăria orașului Nisporeni în parteneriat cu primăria comunei Vărzărești a depus în cadrul apelului de propuneri de proiecte lansat de MIDR, în luna iunie al anului 2024, proiectul “Construcția unei Stații regionale de Epurare și extinderea sistemului de canalizare pentru orașul Nisporeni, comuna Vărzărești”.
Au existat/există factori externi eventuali, care au pus/ar putea pune în pericol atingerea impactului programului/proiectului?	Lipsa unui parteneriat eficient cu alte localități prin care traversează râul Nîrnova și a unor sinergii, eforturi comune și sistemice de îmbunătățire a situației râului, vor pune în pericol atingerea impactului scontat.
Care sunt efectele directe și indirecte, potențiale și/sau deja manifestate, sub aspect pozitiv sau negativ?	La moment efectele pozitive ale acestui proiect nu pot fi estimate. Pe termen lung, ca urmare a conectării masive a gospodăriilor și conectării stației de epurare, indicii de calitate a mediului vor crește semnificativ. Proiectul în sine a adus plus valoare prin faptul sensibilizării populației referitor la protejarea mediului înconjurător și necesității conectării la sistemul centralizat de epurare a apelor reziduale.
6. Durabilitatea	

Există posibilitatea menținerii sau dezvoltării ulterioare ale beneficiilor proiectului după finalizarea lui sau a asistenței externe?	Măsurile de mentenanță a bunului format se regăsesc în Planul de asigurare a durabilității proiectului aprobat de către Consiliul raional Nisporeni. Pentru asigurarea durabilității proiectului a fost restructurată Întreprinderea Municipală “Gospodăria Locativ Comunală Nisporeni”, care asigură gestionarea sistemului de canalizare și epurare a apelor reziduale și activitățile necesare pentru prestarea serviciilor către consumatori.
Există un plan de durabilitate ca parte integrală a designului proiectului? Sunt alocate resursele necesare pentru implementarea lor? Sunt responsabilitățile părților stipulate clar?	La momentul implementării proiectului nu a existat un plan de asigurare a durabilității. Acesta a fost elaborat după finalizarea implementării proiectului pentru o perioadă de 1 an, de către beneficiar în comun cu specialistul SME din cadrul ADR Centru. Realizarea activităților post implementare din planul respectiv a fost monitorizat de către ADR Centru, prin organizarea vizitelor în teren, cât și analiza notelor informative prezentate de către beneficiar cu referire la activitățile realizate. Responsabili de realizarea planului respectiv sunt toate părțile implicate în proiect.
Există responsabilități asumate (ownership) din partea beneficiarilor programului/proiectului? Sunt suficiente capacități instituționale și manageriale ca să asigure continuitate și utilizarea eficientă a beneficiilor programului/proiectului?	Tot procesul de implementare a proiectului a decurs într-o colaborare eficientă între implementator și beneficiar. Acest fapt a contribuit la desfășurarea activităților din cadrul proiectului într-un mod benefic. Î.M. „Gospodăria Comunală Nisporeni” are capacități organizaționale și manageriale necesare. Pe parcursul timpului întreprinderea a beneficiat de numeroase instruiți care au consolidat capacitățile manageriale. În prezent, aceasta are un efectiv de 38 de persoane care au beneficiat de instruiți specializate. Stația de epurare existentă nu este pe deplin funcțională, aspect care va fi soluționat prin accesarea noilor finanțări din FNDRL sau alte surse.
Există un cadru de politici adecvat pentru menținerea corespunzătoare a beneficiilor / rezultatelor programului / proiectului?	În ceea ce privește serviciile de AAC, atât la nivel național, regional și local există un cadru de politici adecvat pentru menținerea și dezvoltarea rezultatelor proiectului. La momentul evaluării, or. Nisporeni și comuna Vărzărești dispun de Strategii de Dezvoltare Socio-Economică a localităților, care în mod prioritar prevăd dezvoltarea infrastructurii de AAC. Strategia de Dezvoltare Locală a or. Nisporeni pentru anii 2023-2028, în cadrul Obiectivul Strategic 3: Infrastructura locală dezvoltată, fiabilă și prietenoasă mediului prevede activitatea 3.2 Conectarea la sistemul de canalizare a apelor uzate a cca 2200 de gospodării casnice.
7. Aspecte transversale (cross-cutting)	

Respectarea Drepturilor Omului: - În ce măsură programul/proiectul a contribuit la promovarea drepturilor omului? - În ce măsură programul/proiectul a ținut cont de grupurile vulnerabile în procesul de planificare? Care a fost grupul vulnerabil identificat și inclus social? A avut acesta de câștigat sau de pierdut în urma implementării proiectului?	Atât în cererea de finanțare, cât și pe parcursul implementării, nu s-au identificat în mod corespunzător grupurile vulnerabile și o evidență a unor măsuri axate pentru astfel de grupuri consumatori.
Respectarea egalității de gen În ce măsură programul/proiectul a ținut cont de aspectele de gen în procesul de planificare și implementare? Câte femei/fete și câți bărbați/băieți au beneficiat de rezultatele, produsele proiectului?	Egalitatea de gen, în mod direct, nu este abordată de proiect, accentul fiind pus pe populația din or. Nisporeni și sat Vărzărești indiferent de sex, vîrstă sau naționalitate.
Respectarea necesităților privind protecția mediului: S-a ținut cont de aspectele ecologice la etapa de elaborare, precum și implementare a programului/proiectului? Care a fost influența proiectului asupra stării mediului (pozitivă sau negativă) și ce măsuri au fost întreprinse pentru ameliorarea acestora?	Proiectul dat nu are un impact nefavorabil semnificativ asupra mediului.
Bună guvernare: Pe parcursul planificării și implementării programului/proiectului a fost asigurat modul participativ și transparența procesului decizional?	Pe parcursul planificării și implementării proiectului a fost asigurat modul participativ și transparența procesului decizional într-un mod selectiv.
Concluzii pe fiecare criteriu de evaluare:	
1. Proiectul în cauză este considerat unul relevant și care este în concordanță cu prioritățile strategice de dezvoltare regională. Obiectivele acestuia, se încadrează în scopurile politicii de dezvoltare regională și locală. 2. Comparativ cu situația inițială, proiectul în cauză a avut un impact pozitiv asupra populației din or. Nisporeni și comuna Vărzărești și a asigurat accesul populației la servicii de canalizare eficiente și durabile. În urma implementării proiectului au fost obținute următoarele produse: - Au fost construite 9,17 km de rețele noi de canalizare gravitațională; - Au fost construite 1,5 km de rețea de canalizare de presiune înaltă. 3. Ca urmare a finalizării proiectului au fost inițiate lucrări în cadrul etapei II și III a proiectului „Apeduct Prut – Nisporeni. Evacuarea apelor reziduale a or. Nisporeni (etapele II și III) și comuna Vărzărești”, care prevede construcția a 43 km rețele de canalizare pentru 8 mii de locuitori ai orașului Nisporeni și alte 4 mii din comuna Vărzărești.	
Recomandări cheie (în ordinea gradului de importanță și adresate principalelor părți interesate):	

1. Se recomandă APL în colaborare cu Î.M. „Gospodăria comunală Nisporeni”:

- să identifice surse financiare pentru extinderea rețelelor de canalizare în or.Nisporeni și comuna Vărzărești și să asigure construcția stației de epurare astfel încât sistemul de canalizare să fie complet funcțional până la punctul de deversare a apei.
- să examineze – *Ordinul Ministerului Mediului, Nr. 122 din 04.12.2015 pentru aprobarea Conceptului de regionalizare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare și Ghidului privind regionalizarea serviciului public de alimentare cu apă și canalizare*”;

2. Se recomandă Autorităților de Mediu:

Să monitorizeze în continuare calitatea apelor deversate de la stația de epurare.

Lista persoanelor intervievate:

Organizația/ Localitatea	Numele, Prenumele	Funcția
or. Nisporeni	Negel Dan	Primar
Comuna Vărzărești	Agheorghiesei Gheorghe	Primar
ÎM „Gospodăria Comunală Nisporeni”	Robu Sergiu (demis)	Director

II. Realizarea indicatorilor de produs și rezultat în cadrul proiectului

Realizarea indicatorilor de produs și rezultat în cadrul proiectului Etapa I			
Nr. d/o	Indicatori planificați:	Rezultatele principale atinse la finele proiectului:	Notă explicativă
	Indicatori de produs		
1.	Lungimea rețelor noi construite		
	9,17 km de rețele noi de canalizare gravitațională	9,17 km de rețele noi de canalizare gravitațională	A fost construit 100%.
	1,5 km rețea de canalizare de presiune înaltă	1,5 km rețea de canalizare de presiune înaltă	A fost construit 100%.
2.	Capacitatea sistemelor de aprovizionare cu apă și servicii canalizare.		
	Capacitatea sistemului de canalizare		Indicatorii privind capacitatea sistemului de canalizare au fost atinși în or. Nisporeni.
3.	Persoane instruite total, inclusiv		Realizat 100%.
	3 persoane		3 persoane au fost instruite din rîndurile angajaților întreprinderii prestatoare de servicii, reprezentanți APL.
4.	Persoane informate		Realizat 100%.
	5 000 persoane informate	5 000 persoane informate	În urma implementării proiectului etapa I a fost realizat 100% din nr. total planificat.

III. Lista documentelor analizate

1. Nota Conceptuală;
2. Cererea de finanțare;
3. Matricea Cadrului Logic;
4. Acord de parteneriat la implementarea proiectului;
5. Raport narativ privind activitatea desfășurată în cadrul proiectului;
6. Proces-verbal de recepție finală;
7. Strategia de dezvoltare socio-economică a orașului Nisporeni.
8. Strategia de dezvoltare socio-economică a comunei Vărzărești.

Raportor

Alina Bujor-Luca, șef Secția monitorizare și evaluare, ADR Centru

Coordonator

Pînzari Ion, Director ADR Centru